

RBD04***Polytricho communis-Molinietum caeruleae*****Hadač et Váňa 1967**

Vysychavá přechodová rašeliniště s bezkolencem modrým

Tabulka 15, sloupec 9 (str. 678)

Orig. (Hadač & Váňa 1967): *Polytricho communis-Molinietum caeruleae* assoc. nova

Syn.: *Junco filiformis-Sphagnetum recurvi* Osvald 1923 p. p. (§ 3d, asociace uppsalské školy)

Diagnostické druhy: *Homogyne alpina*, *Juncus filiformis*, *Molinia caerulea* s. l. (*M. caerulea* s. str.), *Trientalis europaea*; *Polytrichum commune*, *Sphagnum recurvum* s. l., *S. russowii*

Konstantní druhy: *Juncus filiformis*, ***Molinia caerulea* s. l.** (*M. caerulea* s. str.), *Nardus stricta*, *Potentilla erecta*; ***Polytrichum commune***, *Sphagnum recurvum* s. l.

Dominantní druhy: *Eriophorum angustifolium*, ***Juncus filiformis***, ***Molinia caerulea* s. l.** (*M. caerulea* s. str.), *Nardus stricta*, *Oxycoccus palustris* s. l., ***Phragmites australis***; ***Polytrichum commune***, *Sphagnum girgensohnii*, ***S. recurvum* s. l.**, *S. russowii*, *S. subsecundum*

Formální definice: *Molinia caerulea* s. l. pokr. > 25 % AND *Polytrichum commune* pokr. > 5 % NOT skup. *Eriophorum vaginatum*

Struktura a druhové složení. Vzhled porostů udává dominantní vysoká tráva bezkolenc modrý

(*Molinia caerulea* s. str.), dosahující v této vegetaci výšky kolem 50 cm. Nižší patro tvoří zejména sítna nitovitá (*Juncus filiformis*), trsnatá tráva smilka tuhá (*Nardus stricta*) a poléhavá bylina mochna nátržník (*Potentilla erecta*). Někdy bývají vtroušeny nízké ostřice, například *Carex echinata* a *C. nigra*. Na okrajích vrchovišť se mohou uplatnit i další šáchorovité rostliny, jako jsou *Carex pauciflora*, *Eriophorum vaginatum* a *Trichophorum cespitosum*. Mechové patro nejčastěji dosahuje pokryvnosti 60–100 % a je tvořeno zejména kopečky ploníku obecného (*Polytrichum commune*) a rašeliníky z okruhu *Sphagnum recurvum* s. l. V porostech ploníku bývají vtroušeny rašeliníky ze sekce *Acutifolia* (*S. capillifolium*, *S. girgensohnii*, *S. rubellum* a *S. russowii*). Porosty jsou druhově velmi chudé (5–10 druhů cévnatých rostlin a 2–3 druhy mechůrostí na ploše o velikosti kolem 16 m²) a převažují v nich druhy s širokou ekologickou amplitudou běžné ve všech typech kyselých mokřadů.

Stanoviště. Vegetace této asociace porůstá mírné svahy na okrajích horských vrchovišť, rašelinných smrčin a porostů kleče. Je typická pro horská rašeliniště Krkonoše, kde je hojná v nadmořských výškách 1000–1450 m, byla však zaznamenána i v nižších polohách. Nejvíce položená lokalita se nachází u rybníka Dvořiště v Třeboňské pánvi v nadmořské výšce 400 m. Hladina vody je velmi rozkolísaná a často klesá pod mělkou kořenovou i rašelinou vrstvu (Rybniček in Rybniček et al. 1984: 15–68). To vede k převládnutí ploníku nad rašeliníky a dominanci bezkolence, který netoleruje trvale vysokou hladinu vody. Na stanovištích floristicky shodné vegetace s *Carex nigra*, *Juncus filiformis*, *Molinia caerulea* s. str. a *Polytrichum commune* v mokřadech severního Finska byla zaznamenána velmi rozkolísaná hladina podzemní vody, od přeplavení povrchu půdy na jaře až po pokles hladiny i více než 1 m pod povrch půdy v létě (Laitinen et al. 2008). Podobný vodní režim předpokládáme i u našich porostů. Půdním typem je rašeliná půda nebo zrašeliněný podzol s vrstvou rašeliny mocnou jen asi 20 cm (Hadač & Váňa 1967). Půda je kyselá, s malou koncentrací přístupných živin. Hadač & Váňa (1967) udávají tři měřené hodnoty pH půdy v rozmezí 4,7–5,0. Pro výskyt asociace je důležitá i historie rašeliniště vegetace v jednotlivých oblastech. Dominantní druh *Molinia caerulea* s. str. je v Evropě nejhojnější v boreální zóně, zatímco ve střední Evropě se vyskytuje

převážně na stanovištích reliktní povahy (Dančák 2002). Je běžný právě ve vysokých sudetských pohořích a na Třeboňsku, naopak chybí tam, kde je historie bezlesých rašelinišť poměrně krátká, například v karpatských flyšových pohořích. Asociace *Polytricho communis-Molinietum caeruleae* proto schází například v Moravskoslezských Beskydech, i když se tam vyskytuje hydrologicky a pedologicky vhodná stanoviště s dominujícím *Polytrichum commune*.

Dynamika a management. Tato asociace vzniká jako iniciální vegetace na narušovaných, méně zamokřených okrajích rašelinišť, anebo po poklesu hladiny vody z jiných společenstev kyselých rašelinišť. Může jít i o stabilizované náhradní společenstvo po horských smrčinách a klečových porostech (Rybniček et al. 1984: 15–68). V důsledku velké konkurenční schopnosti bezkolence modrého je případná další sukcese ke krovinným a lesním společenstvům velmi pomalá.

Rozšíření. Asociace byla popsána z České republiky a kvůli absenci diagnostických druhů (kromě *Polytrichum commune*) nebyla v ostatních zemích

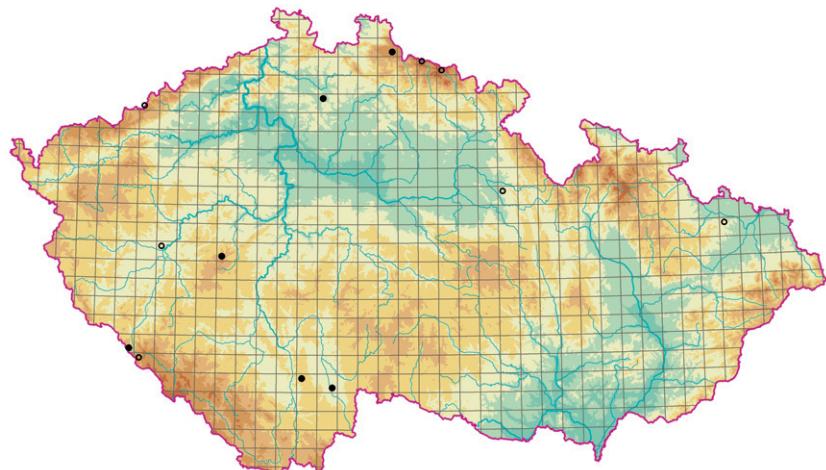
dosud rozlišována. Její výskyt lze předpokládat i na polské straně Krkonoše. Floristicky odpovídající společenstva se vyskytují například na okrajích vrchovišť v jižní Skandinávii (Osvald 1923), jako součást rozsáhlých mokřadů typu aro v severním Finsku (Laitinen et al. 2005) a jinde v severní a střední Evropě, nejsou však hodnocena jako samostatné asociace. V České republice se tato asociace hojně vyskytuje v Krkonoších (Hadač & Váňa 1967, Berciková 1977) a Jizerských horách (Sýkora 1969, Houšková 1981), vzácně byla naznačená i v Krušných horách (Váňa 1962), na Dokesku (Stančík 1995), Plzeňsku (Mikyška 1944), v Brdech (Sofron 1998), na Šumavě (Sofron & Štěpán 1971, Matějková et al. 1996), Třeboňsku (Hájková & Hájek, nepubl.), v Podorlickém (Mráz & Lochman 1958) a Oderských vrších (Vicherek 1956). Byla pozorována i v Hrubém Jeseníku, kde však chybějí fytoценologické snímky (P. Hájková, nepubl.).

Variabilita. Lze rozlišit dvě varianty:

Varianta *Trichophorum cespitosum* (RBD04a) se vyskytuje na okrajích vrchovišť v Krkonoších a Jizerských horách, kde dochází k výraznějšímu poklesu hladiny podzemní vody

Obr. 361. *Polytricho communis-Molinietum caeruleae*. Přechodové rašeliniště s bezkolencem modrým (*Molinia caerulea*), suchopýrem pochvatým (*Eriophorum vaginatum*) a ploníkem obecným (*Polytrichum commune*) v sedle na Trojmezí v Hrubém Jeseníku. (P. Hájková 2008.)
Fig. 361. A poor fen with *Molinia caerulea*, *Eriophorum vaginatum* and *Polytrichum commune* in Trojmezí saddle in the Hrubý Jeseník Mountains, northern Moravia.

Obr. 362. Rozšíření asociace RBD04 *Polytrichum communis-Molinietum caeruleae*; existující fytocenologické snímky dávají dosti neúplný obraz skutečného rozšíření této asociace.

Fig. 362. Distribution of the association RBD04 *Polytrichum communis-Molinietum caeruleae*; available relevés provide an incomplete picture of the actual distribution of this association.

a mineralizaci rašeliny. Diagnostickými druhy jsou *Carex pauciflora*, *Eriophorum vaginatum*, *Sphagnum capillifolium* s. l., *Trichophorum cespitosum* a *Vaccinium vitis-idaea*. Tato varianta odpovídá subasociaci *P. c.-M. c. trichophoretosum austriaci* Berciková 1977.

Varianta *Anthoxanthum odoratum* (RBD04b)

se vyskytuje na ostatních stanovištích asociace a nemá sukcesní ani prostorovou návaznost na vrchoviště. Je druhově chudší a oproti předchozí variantě je diferencována hlavně negativně. Diferenciální druhy s menší stálostí jsou *Anthoxanthum odoratum*, *Carex echinata*, *Deschampsia cespitosa*, *Luzula campestris* a *Viola palustris*.

Hospodářský význam a ohrožení. Porosty plní krajinně-ekologické funkce spočívající v zadřžování vody v krajině, ochraně půdy před erozí a obnově vegetace na narušených rašeliništích. Význam pro zemědělskou produkci a ochranu biodiverzity je zanedbatelný.

■ **Summary.** This association includes species-poor stands strongly dominated by *Molinia caerulea* s. str. and *Polytrichum commune*. Species requiring higher concentrations of minerals and nutrients, as well as species of ombrotrophic bogs, are rare or absent altogether. Water level decreases regularly below the root depth. Soil is acidic and calcium-poor, with a shallow peat layer. The association is abundant in the Krkonoše Mountains at

altitudes of 1000–1450 m, but it has also been recorded rarely at low altitudes, e.g. in the Třeboň Basin.

Tabulka 15. Synoptická tabulka asociací vegetace kyselých slatiníšť, přechodových rašeliníšť a vrchovištních šlenků (třída *Scheuchzerio palustris-Caricetea nigrae*, část 2: *Caricion canescenti-nigrae*, *Sphagno-Caricion canescensis* a *Sphagnion cuspidati*).

Table 15. Synoptic table of vegetation of acidic fens, transitional mires and bog hollows (class *Scheuchzerio palustris-Caricetea nigrae*, part 2: *Caricion canescenti-nigrae*, *Sphagno-Caricion canescensis* and *Sphagnion cuspidati*).

- 1 – RBC01. *Caricetum nigrae*
- 2 – RBC02. *Drosero anglicae-Rhynchosporetum albae*
- 3 – RBC03. *Agrostio caninae-Caricetum diandrae*
- 4 – RBC04. *Bartsia alpinae-Caricetum nigrae*
- 5 – RBC05. *Calliergo sarmentosi-Eriophoretum angustifolii*
- 6 – RBD01. *Sphagno recurvi-Caricetum rostratae*
- 7 – RBD02. *Sphagno recurvi-Caricetum lasiocarpae*
- 8 – RBD03. *Carici echinatae-Sphagnetum*
- 9 – RBD04. *Polytricho communis-Molinietum caeruleae*
- 10 – RBE01. *Drepanocladus fluitantis-Caricetum limosae*
- 11 – RBE02. *Carici rostratae-Drepanocladetum fluitantis*
- 12 – RBE03. *Rhynchosporo albae-Sphagnetum tenelli*

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Počet snímků	96	20	39	11	8	148	15	75	17	39	8	4
Počet snímků s údaji o mechovém patře	96	20	39	11	8	148	15	75	17	39	8	4

Keřové patro

<i>Salix hastata</i>	.	.	.	18
----------------------	---	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---

Bylinné patro

Caricetum nigrae

<i>Carex panicea</i>	76	55	44	.	.	19	20	35	6	.	.	.
----------------------	----	----	----	---	---	----	----	----	---	---	---	---

Drosero anglicae-Rhynchosporetum albae

<i>Juncus bulbosus</i>	4	60	.	.	.	2	.	4
<i>Hydrocotyle vulgaris</i>	2	25	5	.	.	3	7	4
<i>Drosera anglica</i>	1	15
<i>Utricularia minor</i>	.	20	8	.	.	.	7	1
<i>Drosera xobovata</i>	.	10
<i>Juncus alpinoarticulatus</i>	3	15	.	.	.	1
<i>Pedicularis palustris</i>	6	20	10	.	.	1	7	3

Agrostio caninae-Caricetum diandrae

<i>Carex diandra</i>	2	.	90	.	.	3	7
<i>Valeriana dioica</i>	38	10	64	.	.	16	13	11
<i>Carex chordorrhiza</i>	.	.	13	.	.	3

Bartsia alpinae-Caricetum nigrae

<i>Bartsia alpina</i>	.	.	.	91
<i>Allium schoenoprasum</i>	.	.	.	55

Tabulka 15 (pokračování ze strany 678)

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
<i>Dactylorhiza maculata</i> s. l.	5	.	.	45	13	1	.	8	6	.	.	.
<i>Primula minima</i>	.	.	.	27
<i>Veratrum album</i> subsp. <i>lobelianum</i>	3	.	.	55	.	1	.	1
<i>Trichophorum alpinum</i>	6	10	.	36	.	1	13
<i>Selaginella selaginoides</i>	.	.	.	18
<i>Pinguicula vulgaris</i> subsp. <i>vulgaris</i>	3	.	.	18	.	1
<i>Bistorta major</i>	21	.	.	73	.	6	13	11
<i>Gentiana verna</i>	.	.	.	9
<i>Carex vaginata</i>	.	.	.	9
<i>Crepis paludosa</i>	33	.	3	64	.	9	.	17
<i>Viola biflora</i>	1	.	.	18
<i>Calliergo sarmentosi-Eriophoretum angustifolii</i>												
<i>Carex pauciflora</i>	.	.	.	9	25	1	.	4	12	13	.	.
<i>Sphagno recurvi-Caricetum lasiocarpae</i>												
<i>Carex lasiocarpa</i>	3	15	13	.	.	3	100	1	.	.	.	25
<i>Peucedanum palustre</i>	11	25	23	.	.	15	60	9	6	.	.	.
<i>Carex elata</i>	.	.	5	.	.	3	27	1	.	.	.	25
<i>Polytricho communis-Molinietum caeruleae</i>												
<i>Juncus filiformis</i>	25	10	8	27	.	16	20	20	47	3	13	.
<i>Trientalis europaea</i>	2	.	5	27	.	12	.	21	35	3	.	.
<i>Carici rostratae-Drepanocladetum fluitantis</i>												
<i>Eriophorum vaginatum</i>	5	.	.	9	13	11	13	21	29	33	38	50
Diagnostické druhy pro dvě a více asociací												
<i>Eriophorum angustifolium</i>	59	90	49	45	100	56	73	60	24	28	38	75
<i>Carex nigra</i>	78	30	82	18	13	56	47	77	18	5	13	.
<i>Agrostis canina</i>	66	45	67	.	.	49	47	71	6	3	.	25
<i>Viola palustris</i>	79	45	62	18	25	59	47	84	24	.	.	.
<i>Potentilla erecta</i>	91	55	18	91	13	42	27	80	47	.	.	25
<i>Nardus stricta</i>	65	15	3	82	13	14	7	55	41	3	.	25
<i>Carex echinata</i>	76	40	23	55	50	32	13	72	24	.	13	.
<i>Rhynchospora alba</i>	2	100	.	.	.	2	7	3	.	.	.	100
<i>Drosera rotundifolia</i>	19	80	15	18	.	18	60	29	12	26	13	100
<i>Oxycoccus palustris</i> s. l.	7	35	8	.	.	26	53	21	12	46	13	100
<i>Molinia caerulea</i> s. l.	17	65	13	82	13	18	27	19	100	3	.	25
<i>Menyanthes trifoliata</i>	8	40	74	.	.	24	20	1	6	.	.	25
<i>Potentilla palustris</i>	18	50	77	.	.	49	60	4
<i>Carex rostrata</i>	23	40	74	.	13	100	67	19	6	18	100	.
<i>Carex canescens</i>	24	5	59	.	13	34	27	12	6	8	50	.
<i>Swertia perennis</i>	1	.	.	91	38	1	.	1
<i>Trichophorum cespitosum</i>	.	.	.	36	50	.	.	1	6	5	.	.
<i>Homogyne alpina</i>	2	.	.	36	.	1	.	4	35	.	.	.
<i>Carex limosa</i>	.	10	15	.	38	3	.	1	.	85	50	50
<i>Scheuchzeria palustris</i>	2	.	.	21	.	.	50

Tabulka 15 (pokračování ze strany 679)

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Ostatní druhy s vyšší frekvencí												
<i>Lysimachia vulgaris</i>	39	30	49	.	.	45	67	23	6	.	.	50
<i>Cirsium palustre</i>	70	10	26	.	.	32	7	36
<i>Anthoxanthum odoratum</i> s. l.	83	.	23	27	.	21	.	33	18	.	.	.
<i>Festuca rubra</i> agg.	71	.	5	18	.	22	13	40
<i>Galium palustre</i> agg.	32	20	59	.	.	34	27	19	6	.	.	.
<i>Luzula campestris</i> agg.	73	.	8	9	.	16	7	28	18	.	.	.
<i>Juncus effusus</i>	42	.	23	.	.	28	7	29	12	3	.	.
<i>Epilobium palustre</i>	33	5	28	.	.	30	33	27	6	.	.	.
<i>Galium uliginosum</i>	44	5	46	.	.	20	20	19
<i>Equisetum fluviatile</i>	31	35	41	9	.	26	20	13	.	.	.	25
<i>Deschampsia cespitosa</i>	36	.	5	64	13	11	7	31	18	.	.	.
<i>Holcus lanatus</i>	35	5	21	.	.	16	.	17
<i>Ranunculus acris</i>	39	.	26	.	.	15	.	12
<i>Rumex acetosa</i>	40	.	18	.	.	12	7	12
<i>Briza media</i>	36	.	10	9	.	11	.	19
<i>Equisetum palustre</i>	19	.	33	.	.	19	.	12
<i>Lychnis flos-cuculi</i>	28	5	44	.	.	9	.	5
<i>Agrostis stolonifera</i>	22	.	5	.	.	16	13	17
<i>Myosotis palustris</i> agg.	31	5	23	.	.	9	.	11
<i>Equisetum sylvaticum</i>	14	.	13	27	.	10	.	29	6	.	.	.
<i>Juncus articulatus</i>	24	30	28	.	.	6	.	8
<i>Caltha palustris</i>	8	.	41	.	.	13	.	5
<i>Succisa pratensis</i>	26	5	.	.	.	7	.	12
<i>Cardamine pratensis</i>	14	.	44	9	.	7	7	1
<i>Angelica sylvestris</i>	21	.	8	.	.	9	.	9
<i>Mentha arvensis</i>	22	5	21	.	.	6	7	4
<i>Calamagrostis villosa</i>	2	.	3	36	.	7	.	23	18	.	.	.
<i>Ranunculus flammula</i>	17	5	23	.	.	6	.	3
<i>Juncus conglomeratus</i>	25	.	3	.	.	3	.	9
<i>Phragmites australis</i>	5	30	5	.	.	8	33	4	12	.	.	25
<i>Lysimachia thyrsiflora</i>	2	15	15	.	.	14	20	1
<i>Lythrum salicaria</i>	7	10	31	.	.	6	20	3
<i>Vaccinium myrtillus</i>	5	.	.	36	.	5	.	15	29	.	.	.
<i>Calluna vulgaris</i>	9	30	.	18	.	.	.	9	12	8	.	50
<i>Lycopus europaeus</i>	5	30	31	.	.	5	.	1
<i>Filipendula ulmaria</i>	9	.	21	.	.	5	.	5
<i>Carex flava</i>	15	10	.	27	.	3	.	3	6	.	.	.
<i>Prunella vulgaris</i>	21	10	.	.	.	1	.	3
<i>Veronica scutellata</i>	2	.	26	.	.	1

Mechové patro***Drosero anglicae-Rhynchosporetum albae***

<i>Sphagnum subsecundum</i>	9	50	18	9	13	3	.	5	6	.	.	.
<i>Sphagnum inundatum</i>	1	35	.	.	.	1	.	3
<i>Sphagnum palustre</i>	30	35	10	.	.	16	27	31	6	.	.	25

Tabulka 15 (pokračování ze strany 680)

Sloupec číslo	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
<i>Sphagnum affine</i>	1	10	7
<i>Agrostio caninae-Caricetum diandrae</i>												
<i>Sphagnum teres</i>	14	20	36	9	25	12	7	7	6	.	.	.
<i>Bartsio alpinae-Caricetum nigrae</i>												
<i>Scapania uliginosa</i>	.	.	.	45	13
<i>Philonotis seriata</i>	.	.	.	36	13	.	.	1
<i>Palustriella decipiens</i>	.	.	.	18
<i>Calliergo sarmentosi-Eriophoretum angustifolii</i>												
<i>Warnstorfia sarmentosa</i>	.	.	.	27	100	1
<i>Polytricho communis-Molinietum caeruleae</i>												
<i>Sphagnum russowii</i>	.	.	.	18	.	1	.	4	24	3	13	.
<i>Drepanocladus fluitantis-Caricetum limosae</i>												
<i>Gymnocolea inflata</i>	1	28	13	.
<i>Sphagnum lindbergii</i>	8	.	.	.
<i>Rhynchosporo albae-Sphagnetum tenellae</i>												
<i>Sphagnum tenellum</i>	50
<i>Sphagnum magellanicum</i>	4	7	7	8	.	.	13	75
<i>Sphagnum capillifolium</i> s. l.	17	30	.	18	.	3	13	14	6	8	.	50
Diagnostické druhy pro dvě a více asociací												
<i>Aulacomnium palustre</i>	56	40	33	.	.	23	73	35	.	3	.	50
<i>Hamatocaulis vernicosus</i>	3	20	21	.	.	1
<i>Sphagnum obtusum</i>	1	20	15	.	.	1
<i>Warnstorfia exannulata</i>	9	45	33	9	25	4	20	4
<i>Aneura pinguis</i>	3	30	5	27	.	1	7	3	6	.	.	.
<i>Sphagnum papillosum</i>	1	30	.	9	.	3	13	4	12	.	.	50
<i>Straminergon stramineum</i>	27	20	36	18	.	33	60	34	12	8	13	.
<i>Sphagnum recurvum</i> s. l.	26	25	33	9	.	100	100	97	71	33	50	50
<i>Polytrichum strictum</i>	17	30	15	9	.	12	40	14	.	8	.	50
<i>Polytrichum commune</i>	14	5	5	27	.	41	27	51	100	.	.	.
<i>Warnstorfia fluitans</i>	.	.	3	.	.	1	.	3	.	87	100	.
<i>Sphagnum cuspidatum</i>	.	10	.	.	.	5	.	3	.	49	63	25
<i>Sphagnum majus</i>	13	1	.	.	.	21	38	.
Ostatní druhy s vyšší frekvencí												
<i>Calliergonella cuspidata</i>	33	5	51	.	.	7	.	5
<i>Climaciumpendroides</i>	30	.	18	9	.	5	.	5
<i>Bryum pseudotriquetrum</i>	6	25	33	27	.	3
<i>Campylium stellatum</i>	8	20	10	18	.	3

▷ ▷

Obr. 324. Srovnání asociací vegetace pramenišť a rašelinišť pomocí Ellenbergových indikačních hodnot, nadmořských výšek a pokryvnosti bylinného patra. Vysvětlení grafů viz obr. 24 na str. 78.

Fig. 324. A comparison of associations of spring and mire vegetation by means of Ellenberg indicator values, altitude and herb layer cover. See Fig. 24 on page 78 for explanation of the graphs.

